

Marek Ciara
(Warszawa)

**MATERIAŁY MARCELEGO STRUSZYŃSKIEGO
(1880-1959)
III-115)**

Marceli Struszyński urodził się 16 stycznia 1880 roku w Winnicy na Podolu jako syn Stefana, robotnika i Rozalii z Domosławskich. Osierocony w wieku kilku miesięcy był wychowywany przez kierownika tamtejszej Włociańskiej Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej. W Winnicy ukończył szkołę realną. W 1903 roku ukończył Instytut Technologiczny w Charkowie uzyskując tytuł inżyniera technologa. W latach 1903-1918 przebywał w Moskwie. W latach 1903-1906 był kontrolerem celnym w Komitecie Giełdowym w Moskwie. Od 1906 r. do 1918 r. pracował w Moskiewskim Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego (wiosną 1917 r. uczelnia zmieniła nazwę na Piotrowska Akademia Rolnicza), w którym prowadził ćwiczenia z chemicznej analizy jakościowej. Od 1906 r. kierował Oddziałem Chemiczno-Technologicznym w Chemiczno-Bakteriologicznym Instytucie doktora Blumentala w Moskwie, gdzie prowadził wykłady i ćwiczenia, wykonywał analizy chemiczne, farmaceutyczne i sądowe i badał produkty spożywcze.

Pod koniec 1918 roku przeniósł się do Warszawy. Od października 1919 r. do kwietnia 1928 r. pracował w Politechnice Warszawskiej na stanowiskach: asystenta (1919-1920) i adiunkta (1920-1928) w Katedrze Technologii Chemicznej Ogólnej Organicznej i Technologii Węglowodanów na Wydziale Chemicznym.

W latach 1938-1939 pracował w Politechnice Warszawskiej na stanowisku kierownika nowo utworzonej Katedry Analizy Technicznej i Towaroznawstwa.

Podczas okupacji wykładał chemię analityczną w Państwowej Szkole Chemiczno-Ceramicznej, a następnie od 1942 roku w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej. Prowadził również wykłady w ramach tajnego nauczania w Politechnice Warszawskiej. Na zlecenie Armii Krajowej analizował skład chemiczny niemieckich materiałów wybuchowych i środków zapalających. W 1944 roku ustalił, że środkiem do napędu turbiny w niemieckich raketach V-2 jest nadtlenek wodoru o niespotykanym dotychczas stężeniu 80 %, co przyczyniło się do wyjaśnienia działania niemieckich rakiet.

Podczas powstania przebywał poza Warszawą. Po powrocie do Warszawy w 1945 r. został kierownikiem Zakładu Analitycznego w Chemicznym Instytucie Badawczym. W 1946 r. podjął pracę w Politechnice Warszawskiej na stanowisku kierownika Katedry Chemii Analitycznej. W 1948 roku został mianowany profesorem zwyczajnym.

Niezależnie od pracy naukowo-dydaktycznej w Politechnice Warszawskiej Marceli Struszyński pracował w różnych instytucjach jako chemik - analityk. W roku 1919 pracował w Instytucie Przemysłu Fermentacyjnego kierowanym przez Kazimierza Smoleńskiego. W latach 1927-1932 był doradcą w Departamencie Ceł i członkiem Rady Towaroznawczej przy Ministerstwie Skarbu. W 1928 r. został naczelnikiem Wydziału Chemicznego i kierownikiem Centralnego Laboratorium Chemicznego w Państwowym Monopolu Spirytusowym oraz kierownikiem Laboratorium Polskiego Monopolu Tytoniowego. W roku 1930 został zaprzysiężonym rzeczoznawcą przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Warszawie. W latach 1933-1938 pracował w Instytucie Przeciwwgazowym na stanowisku kierownika Działu Analitycznego, gdzie opracował metody oznaczeń niektórych gazów bojowych.

W 1951 r. otrzymał indywidualną Nagrodę Państwową II stopnia za prace naukowe z chemii analitycznej. W okresie międzywojennym był odznaczony Medalem Niepodległości i Złotym Krzyżem Zasługi. W 1955 r. został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Marceli Struszyński zawarł związek małżeński z Eugenią z Wojciechowskich. Miał z nią syna Wacława (1904-1980) inżyniera i wynalazcę, pracownika Państwowych Zakładów

Radiotechnicznych w Warszawie, zamieszkałego od 1939 r. w Wielkiej Brytanii.

Zmarł 1 września 1959 r. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Materiały Marcelego Struszyńskiego zostały przekazane do Archiwum PAN w 1962 roku drogą darowizny od Janiny Wojciechowskiej (numer w księdze nabytków 406). Spuściznę uporządkował i inwentarz opracował w roku 2018 Marek Ciara. Objętość zespołu to 0, 7 mb.

Materiały spuścizny uporządkowano zgodnie z obowiązującymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie *Wytycznymi opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*. Nadano im układ chronologiczno-rzeczowy. Spuścizna zawiera materiały z lat 1939-1963.

Materiały spuścizny zostały podzielone na 3 główne grupy tematyczne. W grupie I w jednostkach 1-28 znajdują się materiały twórczości naukowej z lat 1939-1960: trzy podręczniki autorstwa Marcelego Struszyńskiego: *Analiza jakościowa nieorganiczna i organiczna z uwzględnieniem potrzeb towaroznawstwa*, *Jakościowa analiza nieorganiczna* i *Jakościowa analiza organiczna*. Są to rękopisy, maszynopisy i odbitki korektorskie podręczników.

W grupie II w jednostce 29 znajdują się materiały o twórcy zespołu z okresu 1959-1960: artykuły wspomnieniowe, notatki, przemówienie i nekrologi. W grupie III w jednostce 30 znajdują się 2 artykuły osób obcych z roku 1963.

W PAN Archiwum w Warszawie materiałom Marcelego Struszyńskiego nadano sygnaturę III-115. W bazie szukajwarchiwach zespół ma numer 232. Inwentarz składa się z 30 jednostek archiwalnych i 1 aneksu.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Marcelego Struszyńskiego, PAN Archiwum w Warszawie, III–115, j. 29
2. Dolecki M., *Struszyński Marceli*, [w:] *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, Warszawa 2015, t. IV, s. 173-174
3. Minczewski J., *Prof. Marceli Struszyński (1880-1959)*, „Chemia Analityczna” 1959, t. 4, s. 667-675
4. Piłatowicz J., *Struszyński Marceli*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Kraków 2006, tom XLIV/3, zeszyt 182, s. 458-460
5. *Struszyński Marceli*, [w:] *Wielka Encyklopedia PWN*, Warszawa 2005, tom 26, s. 156-157
6. Świętosławski W., *Profesor dr Marceli Struszyński. Wspomnienie pozgonne*, „Wiadomości Chemiczne” 1960, Rocznik XIV, s. 267-272

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1-28
A. Podręczniki	1-28
II. Materiały o twórcy spuścizny	29
III. Materiały osób obcych	30
Aneks	1

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Podręczniki

1. *Analiza jakościowa nieorganiczna i organiczna z uwzględnieniem potrzeb towaroznawstwa*
Podręcznik, część 1
Przed 1939, masz., 1., k. 169
Druk: Warszawa 1939

2. Jw.
Podręcznik, część 2
Przed 1939, masz., l., k. 227
Druk: Warszawa 1939
3. Jw.
Podręcznik, fragmenty
Przed 1939, masz., l., k. 193
Druk: Warszawa 1939
4. Jw.
Podręcznik, odbitka korektorska
Przed 1939, druk., l., k. 177
Druk: Warszawa 1939
5. *Jakościowa analiza nieorganiczna*
Podręcznik, spis treści, rozdziały I-IV
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 233
Druk: Warszawa 1960
6. Jw.
Podręcznik, rozdział V
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 258
Druk: Warszawa 1960
7. Jw.
Podręcznik, rozdziały VI-VII
Przed 1960. rkp., masz., l., k. 169
Druk: Warszawa 1960
8. Jw.
Podręcznik, rozdział VIII
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 123
Druk: Warszawa 1960
9. Jw.
Podręcznik, rozdziały IX -X
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 171
Druk: Warszawa 1960
10. Jw.
Podręcznik, rozdział XI
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 71
Druk: Warszawa 1960
11. Jw.
Podręcznik, rozdziały XII-XIII
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 182
Druk: Warszawa 1960

12. Jw.
Podręcznik, rozdziały XIV-XVI
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 191
Druk: Warszawa 1960
13. Jw.
Podręcznik, rozdziały XVII-XIX
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 211
Druk: Warszawa 1960
14. Jw.
Podręcznik, rozdziały XX-XXV
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 199
Druk: Warszawa 1960
15. Jw.
Podręcznik, odbitka korektorska
1960, druk, l., k. 75
Druk: Warszawa 1960
16. *Jakościowa analiza organiczna*
Podręcznik, rozdziały I-II
Przed 1960, rkp., l., k. 156
Druk: Warszawa 1960
17. Jw.
Podręcznik, rozdziały III-IV
Przed 1960, rkp., l., k. 207
Druk: Warszawa 1960
18. Jw.
Podręcznik, rozdziały V-VII
Przed 1960, rkp., l., k. 192
Druk: Warszawa 1960
19. Jw.
Podręcznik, rozdziały VIII-X
Przed 1960, rkp., l., k. 195
Druk: Warszawa 1960
20. Jw.
Podręcznik, rozdziały XI-XIV
Przed 1960, masz., druk, l., k. 234
Druk: Warszawa 1960
21. Jw.
Podręcznik, rozdziały XV-XVIII
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 217
Druk: Warszawa 1960

22. Jw.
Podręcznik, rozdziały XIX-XXII
Przed 1960, rkp., l., k. 175
Druk: Warszawa 1960
23. Jw.
Podręcznik, rozdziały XXIII-XXV
Przed 1960, rkp., masz., druk, l., k. 236
Druk: Warszawa 1960
24. Jw.
Podręcznik, rozdziały XXVI-XXVIII
Przed 1960, rkp., masz, l., k. 166
Druk: Warszawa 1960
25. Jw.
Podręcznik, rozdziały XXIX-XXXI
Przed 1960, masz., l., k. 299
Druk: Warszawa 1960
26. Jw.
Podręcznik, rozdziały XXXII-XXXIV
Przed 1960, rkp., sz., opr., k. 111
Druk: Warszawa 1960
27. Jw.
Podręcznik, rozdziały XXXV-XXXVI
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 167
Druk: Warszawa 1960
28. Jw.
Podręcznik, tablice z nazwami i właściwościami związków chemicznych
Przed 1960, rkp., masz., l., k. 292
Druk: Warszawa 1960

II. MATERIAŁY O TWÓRCY ZESPOŁU

29. Materiały wspomnieniowe dotyczące M. S.
Artykuły, referaty, notatki, przemówienie, nekrologi (wycinek z gazety)
1959-1960, masz., druk, j. ros, pol., l., k. 33, zob. aneks 1

III. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

30. Celler Zofia, *Nowe metody wykrywania i oznaczania nowoczesnych ST typu tabunu i sarinu*
Radziwiński Andrzej, *Kłęska V-2*
Artykuły
1963, b. d., masz., druk, l., k. 9
Druk: poz. 2 „Politechnik”, 16. XI. 1963, nr 7(229), rok XV, s. 2

ANEKS 1

J. 29. Artykuły wspomnieniowe i referat poświęcone pamięci M. S.

Kowalski A. *Przemówienie Ob. wiceministra mgr A. Kowalskiego wygłoszone w dniu 16.I.1960r.*

Łada Zygmunt, *Marceli Struszyński (1880-1959)*

Minczewski Jerzy, *Prof. dr Marceli Struszyński (1880-1959)*

Minczewski Jerzy, *Wspomnienie o prof. dr M. Struszyńskim wygłoszone w dniu 16. I. 1960 r.*

Muszkat T. *Notatka (dotycząca M. S.)*

Muszkat T., *Wspomnienie o prof. M. Struszyńskim*

Świętosławski Wojciech, *Okres moskiewski i pierwsze lata w Polsce Odrodzonej*

Świętosławski Wojciech, *Profesor dr Marceli Struszyński. Wspomnienie pozgonne*

Ulak Franciszek, *Notatka dyr. mgr inż. Franciszka Ulaka*

Nekrologi